Lakivaliokunnalle

Asia: KAA 1/2019 vp Tyttöjen sukuelinten silpominen

Kansalaisaloitteessa nostetaan tärkeä kysymys esille. Aloitteessa esitetään, että ryhdyttäisiin lainvalmisteluun, jotta Suomeen saataisiin Ruotsin lain kaltainen erillislaki, jolla kiellettäisiin yksiselitteisesti tyttöjen sukuelinten silpominen ja säädettäisiin se omana rikoksenaan rangaistavaksi.

Ruotsin laissa (Lag (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor) on kolme pykälää, joista ensimmäisessä määritellään silpominen ja selitetään, ettei suostumus poista teon rangaistavuutta. Toisessa pykälässä määrätään rangaistusasteikoksi kahdesta kuuteen vuotta vankeutta. Jos on lieventäviä asianhaaroja, tuomitaan vankeutta enintään neljä vuotta. Jos silpominen on törkeää, vankeutta tuomitaan viidestä kymmeneen vuotta.

Ruotsissa rikoslain laatimisperiaatteet poikkeavat Suomesta siinä, että rikoslain lisäksi on runsaasti rikoslain ulkopuolista erillissääntelyä. Suomessa puolestaan on pidetty rikoslain kokonaisuudistuksesta alkaen hyvin vahvana linjauksena sitä, että vakavista, vankeusuhkaisista rikoksista tulee ottaa säännökset nimenomaan rikoslakiin, jotta jokainen voi selvittää lain keskeisen sisällön. Tämä selkeyttää myös sitä, että rikoslain yleisen osan monet määräykset soveltuvat kaikkiin rikoksiin, mikä vähentää sääntelyn hajanaisuutta. Ruotsissa on oma lakinsa myös poikien ympärileikkauksesta (Lag (2001:499) om omskärelse av pojkar). Suomessa ei sellaistakaan ole.

Juridisesti poikien ympärileikkaus on selvästi tyttöjen silpomista epäselvempi rikosoikeuden kannalta ajateltuna. Poikien ympärileikkaus on maailmalla huomattavasti yleisempi toimenpide ja samalla fyysisenä puuttumisena vähäisempi kuin tyttöjen sukuelinten silpominen, joka puolestaan voidaan tehdä usealla eri tavalla. Korkeimman oikeuden mukaan poikien ympärileikkaus voi olla

rankaisematonkin (KKO 2008:93). Ratkaisussa KKO 2016:24) on varsin perusteellisesti ja ottaen huomioon myös Euroopan Neuvoston biolääketiedesopimus käsitelty sitä, miten on arvioitava sitä, milloin pojan ympärileikkaus on suoritettu lääketieteellisesti asianmukaisesti ja se on rankaisematon. Ks. vielä myös KO 2016:25. Erillisen lain tarvetta perustelisi poikien ympärileikkauksen suhteen juuri tarve säännellä sitä, miten ja milloin toimenpide tulisi suorittaa, jotta se on laillinen. Julkisen terveydenhuollonkin näkökulmasta tilanne on ollut hankala, erityisesti jos toimenpiteeseen ei ole lääketieteellistä perustetta. Asiaan liittyy myös lääkärinetiikkaa koskevia kysymyksiä.

Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen eroaa edellisestä siinä, että siihen ei ole koskaan lääketieteellistä perustetta eikä lääketieteellinen ammattihenkilöstö suorita näitä toimenpiteitä. Tyttöjen silpomisesta ei ole vastaavaa julkaistua oikeuskäytäntöä. Voi kuitenkin pitää täysin vallitsevana kantaa, että silpomisessa on kyse on Suomen rikoslain mukaan kyse törkeästä pahoinpitelystä (tai mahdollisesti tavallisesta pahoinpitelystä jos ajatellaan joitakin aivan lievimpiä toimenpiteitä). Törkeän pahoinpitelyn (RL 21:6) rangaistusasteikko ulottuu yhdestä kymmeneen vuoteen. Rikoksen yritys on rangaistava, ja myös osallisuusopin mukainen vastuu tulee sovellettavaksi.

Meillä on siten erona Ruotsiin, että poikien ympärileikkauksessa ei ole laintasoista sääntelyä, vaan ratkaisulinjoja on vedetty Korkeimman oikeuden ratkaisuilla. Tyttöjen silpomisessa myös Ruotsin laki on varsin ylimalkainen, eikä se tuo kovin paljon uutta asian sääntelyyn.

Asian arvioinnissa on otettava huomioon myös alan kansainvälinen sääntely. Merkittävin kansainvälisoikeudellinen lähde, jonka valossa asiaa on syytä tarkastella, on niin sanottu Euroopan neuvoston piirissä neuvoteltu Istanbulin sopimus (SopS 53/2013) joka koskee naisiin kohdistuvan väkivallan ja perhevallan vastaisia toimia. Sopimus sisältää kriminalisointivelvoitteita. Sopimusta täydentää selitysmuistio. Kansallisesti laadittiin sopimuksen ratifiointivaiheessa laaja arviointiraportti lainsäädännön kansallisista muutostarpeista. Siinä yhteydessä ei esitetty lainsäädäntömuutoksia. (Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehdyn Euroopan neuvoston yleissopimuksen voimaansaattamista valmistelleen työryhmän mietintö, UM 2013):

> 38 artikla. Naisten sukuelinten silpominen. Artiklan a alakohdassa velvoitetaan sopimusvaltiot kriminalisoimaan kaikenlainen naisten tai tyttöjen sukuelinten täydellinen tai osittainen poistaminen. Yleissopimuksen selitysmuistion mukaan myös

> terveydenhuollon ammattihenkilöstön suorittamat toimet kuuluvat artiklan soveltamisalaan. Kriminalisointivelvoite koskee artiklan b alakohdan mukaan myös naisen pakottamista tai järjestämistä alistumaan sukuelinten silpomiseen sekä c alakohdan mukaan tyttöjen kehottamista, pakottamista tai järjestämistä tällaiseen tekoon. Naisten ja tyttöjen sukuelinten poistamista tai silpomista voidaan arvioida rikoslain 21 luvun 5 §:n mukaisena pahoinpitelynä tai kyseisen luvun 6 §:n mukaisena törkeänä pahoinpitelynä. Pahoinpitelysäännösten tunnusmerkistöjä on selostettu edellä 33 artiklan yhteydessä. Pahoinpitelyyn voi artiklan b alakohdan mukaisella toiminnalla syyllistyä osallisuusoppien mukaan myös se, joka ei itse suoranaisesti toteuta pahoinpitelyä, mutta jonka toiminta on kuitenkin tekoa kokonaisvaltaisesti arvioiden merkittävässä asemassa rikoksen toteutumisen kannalta. Samoin voidaan c alakohdan osalta katsoa, että lapsen kehottaminen tai yllyttäminen alistumaan sukuelinten silpomiseen voi johtaa kehottajan osalta siihen, että hänet tuomitaan rikokseen osallisuutta tai laiminlyöntivastuuta koskevien säännösten nojalla tekijänä pahoinpitelyrikoksesta tai ainakin rikoslain 5 luvun 6 §:n mukaan avunannosta tällaiseen rikokseen. ---Määräyksen voimaansaattaminen ei edellytä lainsäädäntömuutoksia.

Istanbulin sopimus oli kuitenkin merkittävä myös siinä, että se velvoitti osapuolia ulottamaan tiettyjen kriminalisointien soveltamisen myös maan rajojen ulkopuolella tapahtuviin toimiin. Tähän liittyen Suomessa säädettiin asiasta siten, että RL 1:8:n mukaisesta kaksoisrangaistavuudesta luovuttiin, jolloin rikoksesta voidaan syyttää ja tuomita Suomessa myös silloin, kun teko on tapahtunut ulkomailla.

RL 1:7:ssä ja sen nojalla annetussa asetuksessa täsmennetään, milloin rikosta pidetään kansainvälisenä rikoksena, jolloin se on rangaistava tekopaikkaan katsomatta. Silpominen ei ole kansainvälinen rikos Suomen lain mukaan, enkä myöskään pidä tarpeellisena, että se sellaiseksi määriteltäisiin.

Istanbulin sopimuksen Grevio-valvontaelimen Suomea koskevassa ensimmäisessä kattavassa maaraportissa (2019) esitetään asia seuraavasti (kurs. tässä):

> 5. Female genital mutilation (Article 38).
>
> 176. Although there is no specific criminal offence to cover female genital mutilation, there is general agreement that this falls within the scope of (aggravated) assault (Chapter 21, Sections 5 and 6,of the Criminal Code). The travaux préparatoires specifically indicate that freedom of religion can under no circumstances justify the mutilation of any human being. They also explain that, depending on the circumstances, preparatory acts or acts of inciting, coercing or procuring a girl to undergo the procedure would come within the remit of aiding, abetting or instigating aggravated assault. GREVIO notes, however, that Article 38c requires *the criminalisation of behaviour that involves the intentional exertion of influence on a*

girl who herself does not harbour the intention of undergoing FGM. The requirement to criminalise aiding or abetting the commission of FGM stems from Article 41 of the convention, and differs from Article 38c both in terms of the constituent element of the crime (actus reus) and the scope of intent (mens rea). The aim of Article 38c is to ensure that criminal liability incurs, for example, *where relatives or community members incite, coerce or procure a girl to undergo FGM but do not take an active part in ensuring the procedure is carried out.*
177. GREVIO notes with concern that very few reports are made –none of which have led to prosecution. While some efforts have been made to identify women and girls who have undergone the procedure or who are at risk in the health care sector (see Chapter IV, Section C. General Services (Article 20)), awareness of this being a crime, not merely a cultural practice, is only slowly rising among the relevant professionals. A citizen's initiative has been launched to place the question of introducing a specific criminal offence of FGM on the parliament's agenda.

178.GREVIO encourages the Finnish authorities to criminalise the intentional conduct of inciting, coercing or procuring a girl to undergo FGM as required by Article 38c of the Istanbul Convention.

Raportissa siis korostetaan velvollisuutta säätää rangaistavuus ulottumaan myös sukulaisiin ja yhteisön jäseniin, jotka yllyttävät tai pakottavat silpomiseen tai hankkivat silpomisen.
Tältä osin toisin kuitenkin esille sen, että rikoslakiin vuonna 2013 otettu säännös törkeän henkeen ja terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta (RL 21:6a) ulottaa rikosvastuuta myös jo valmisteluvaiheen tapahtumiin, millä on merkittävä rikosvastuuta tehostava vaikutus. Tämän perusteella on mahdollista rangaista esimerkiksi teosta sopimisesta tai siihen yllyttämisestä, ja rangaistavuus on siinä mielessä itsenäinen, ettei se edellytä pääteon tekemistä tai sen rangaistavaa yritystä. Rangaistavuus kattaa myös palkkaamisen, käskemisen ja muun yllytyksen. Rikoksen rangaistusasteikko on tuntuva. On oikeastaan kiinnostavaa huomata, kuinka hyvin säännös soveltuu juuri täydentämään naisten ja tyttöjen rikosoikeudellista suojaa sukuelinten silpomista vastaan. Havaitakseni tämä tematiikka ei nimittäin ollut sitä lainsäädäntöä valmisteltaessa lainkaan esillä.
Tässä vielä tuo säännös:

6 a § (14.6.2013/435)

Törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelu

Joka 1–3 tai 6 §:ssä tarkoitetun rikoksen tekemistä varten

1) pitää hallussaan ampuma- tai teräasetta tai muuta niihin rinnastettavaa hengenvaarallista välinettä taikka välinettä, joka soveltuu erityisesti käytettäväksi välineenä rikoksessa,

2) sopii toisen kanssa tai laatii yksityiskohtaisen suunnitelman jonkin mainitun rikoksen tekemisestä tai

3) palkkaa, käskee tai muuten yllyttää toista mainitun rikoksen tekemiseen taikka lupautuu tai tarjoutuu tekemään sen

on tuomittava *törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta* vankeuteen enintään neljäksi vuodeksi.

YK:n piirissä laadituista instrumenteista merkitystä on erityisesti YK:n lapsen oikeuksien sopimuksella, jonka 3 artiklan 1 kohdan mukaan kaikissa julkisen tai yksityisen sosiaalihuollon, tuomioistuinten, hallintoviranomaisten tai lainsäädäntöelimien toimissa, jotka koskevat lapsia, on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Artiklan 2 kohdan mukaan sopimusvaltiot sitoutuvat takaamaan lapselle hänen hyvinvoinnilleen välttämättömän suojelun ja huolenpidon ottaen huomioon hänen vanhempiensa, laillisten huoltajiensa tai muiden hänestä oikeudellisessa vastuussa olevien henkilöiden oikeudet ja velvollisuudet. Tähän pyrkiessään sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädäntö- ja hallintotoimiin. Kyseisen sopimuksen 19 artiklan mukaan lasta on suojeltava kaikenlaiselta ruumiilliselta ja henkiseltä väkivallalta, vahingoittamiselta ja pahoinpitelyltä, laiminlyönniltä, välinpitämättömältä tai huonolta kohtelulta tai hyväksikäytöltä. Tyttöjen ja naisten silpomisen vastaisessa työssä on kyse lasten ja naisten ihmisoikeuksista, joita valtioiden tulee aktiivisesti pyrkiä turvaamaan loukkauksilta. Tilanteessa sovellettavaa kriminalisointia voi hyvin kutsua ihmisoikeusrikokseksi.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on yllättävän vähän käsitellyt tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomista. Havaintojeni mukaan kysymys on yleensä tullut esille siten, että turvapaikkahakemusta on perusteltu riskillä joutua sukuelinten silpomisen kohteeksi, mikäli henkilö palautettaisiin lähtömaahan. Ratkaisuissa on lausumia siitä, että naisten sukuelinten silpomista pidetään EIS artikla 3:n vastaisena epäinhimillisenä ja alentavana kohteluna. Ks. esim Omeredo v. Austria, 20. syyskuuta 2011.

EU:n tasolla havaitsen asiaa käsitellyn Euroopan parlamentin päätöslauselmassa naisten sukupuolielinten silpomisesta (2001/2035(INI)). Siinä esitetään lukuisia keinoja asiaan puuttumiseksi. Lainaan tässä niistä muutamia.

Euroopan parlamentti…

F. katsoo, että kaikenlainen naisten sukupuolielinten silpominen, olipa se minkä asteista tahansa, on naiseen kohdistuva väkivallanteko, joka loukkaa naisten perusoikeuksia ja etenkin oikeutta yksilön koskemattomuuteen ja fyysiseen ja henkiseen terveyteen sekä seksuaali- ja

lisääntymisoikeuksia; katsoo, että tällaista toimintaa ei voida missään tapauksessa perustella erilaisten kulttuuristen perinteiden noudattamisella tai rituaaliseremonioilla,

G. katsoo, että radikaali kulttuurirelativismi, jonka äärimmäisessä muodossa kulttuuria pidetään ainoana oikeana moraalisen oikeutuksen lähteenä, hyökkää ihmisoikeuksien yleismaailmallisuutta ja jakamattomuutta vastaan, jotka on tunnustettu ja vahvistettu kaikissa kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa, sekä erityisesti naisten oikeuksia vastaan; katsoo, että naisten, nuorten tyttöjen ja tyttölasten oikeuksia uhataan kulttuurien, perinteisten käytäntöjen tai tapojen, myös ääriuskonnollisuuden nimissä, koska useimmissa niistä naisilla on alempi yhteiskunnallinen asema ja status kuin miehillä,

H. katsoo, että pienten tyttöjen sukupuolielinten silpominen on tuomittava painokkaammin ja että se on selvästi lapsen suojelua ja oikeuksia koskevien kansainvälisten ja kansallisten säännösten vastaista,

I. ottaa huomioon, että naisten sukuelinten silpominen on vastoin naisten ja lasten oikeuksia, jotka on vahvistettu useissa kansainvälisissä yleissopimuksissa, ja että se on kielletty jäsenvaltioiden rikoslainsäädännössä ja loukkaa Euroopan unionin perusoikeuskirjan periaatteita,

J. katsoo, että naisiin kohdistuva väkivalta nousee sosiaalisista rakenteista, jotka perustuvat sukupuolten väliseen epätasa-arvoon sekä voima-, valta- ja hallintasuhteiden epätasapainoon, ja että yksilön koskemattomuuden kunnioittamista koskevan perusoikeuden loukkaaminen johtuu sosiaalisista ja perheeseen liittyvistä paineista,

K. ottaa huomioon, että sukupuolielinten silpominen lisää naisten ja tyttöjen syrjintää muutenkin sitä harjoittavissa yhteisöissä,

L. painottaa koulutuksen ja tiedon ratkaisevaa merkitystä tämän toimenpiteen vastustamisessa ja korostaa erityisesti, että ihmiset on vakuutettava siitä, ettei joistain tavoista luopuminen merkitse oman kulttuurin merkittävistä piirteistä luopumista,

M. ottaa huomioon, että kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen 2 artiklan f alakohdassa vaaditaan sopimusvaltioita ryhtymään kaikkiin tarvittaviin toimiin olemassa olevien naisia syrjivien säännösten, tapojen ja käytäntöjen muuttamiseksi tai poistamiseksi,

...

11. pyytää tätä varten jäsenvaltioita

- pitämään kaikenlaista naisten sukupuolielinten silpomista rikoksena riippumatta siitä, onko sen kohteeksi joutunut nainen antanut siihen jonkinlaisen suostumuksen vai ei, sekä rankaisemaan sitä henkilöä, joka auttaa, yllyttää tai neuvoo toista henkilöä tai tukee tekemään jonkin tällaisen teon naiselle, nuorelle tytölle tai tyttölapselle,
- ottamaan kiinni, haastamaan oikeuteen ja rankaisemaan rikoksesta kyseisessä maassa vakituisesti asuvaa henkilöä, joka on tehnyt naisten sukupuolielinten silpomista koskevan rikoksen, vaikka rikos olisi tehty kyseisen maan rajojen ulkopuolella (rikoksen ekstraterritoriaalisuus),

- hyväksymään lainsäädäntötoimia, joilla annetaan tuomareille tai yleisille syyttäjille mahdollisuus hyväksyä varotoimia ja ennaltaehkäisytoimia, jos he saavat tietoonsa tapauksia, joissa naiset tai tytöt ovat vaarassa joutua silvotuiksi,

Näkisin, että Suomen rikosoikeuden kieltävä ja tuomitseva kanta naisten sukuelinten silpomiseen on täysin selvä ja kiistaton. Jollei asia olisi näin selvä, siihen olisi kiinnitetty jo aikaisemmin varmasti huomiota. Suomen rikoslain soveltamisalaa on laajennettu, kun Suomen on ulottanut rikoslainkäyttövaltaansa maan alueen ulkopuolella tehtyihin tekoihin juuri sillä kriteerillä, jota Euroopan parlamentti on edellyttänyt.

Voi vielä mainita siitä, että Suomen rikoslain laatimisessa on noudatettu sukupuolen suhteen neutraliteettiperiaatetta, eikä rikoslaissa ole eroteltu tilanteita sen mukaan, onko tekijä nainen vai mies tai kohdistuuko teko naiseen tai mieheen. Jos omaksuisimme naisten sukuelinten silpomisesta erillistä sääntelyä, toimisimme tätä periaatetta vastaan. On toki samalla sanottava, että juuri tässä kysymyksessä periaatteesta voisi ajatella poikettavan, onhan kyse merkittävästi "sukupuolittuneesta" rikoksesta, jossa poikiin ja miehiin kohdistettava silpominen on merkitykseltään erilaista.

Katsoisin edelleen pätevän, ettei kansainvälisoikeudellisista säännöksistä seuraa sellaista kriminalisointivelvoitetta, joka edellyttäisi asiasta laadittava uutta sääntelyä omana ilmiönään ja uuden rikosnimikkeen ottamista rikoslakiin. Tämä ei kuitenkaan vielä merkitse, ettei kriminalisointi voi olla kansallisista syistä tarpeellinen sen vuoksi, että se toisi lisäarvoa.

Kriminaalipoliittiselta kannalta olisi kuitenkin *ongelmallista perustella uuden säännöksen ottamista rikoslakiin yksinomaan tai lähes yksinomaan sillä signaalivaikutuksella*, joka lainsäädäntötoimella olisi. On ollut tiettyjä tilanteita, joissa meillä on otettu käyttöön uusi rikosnimike. Erityisesti tulee mieleen kidutuksen kriminalisointi omana rikoksenaan (RL 11:9a) vuonna 2009, vaikka sinänsä pahoinpitelyrikokset ja virkarikokset jo valmiiksi kattoivat noita tilanteita. Tässä oli kuitenkin myös useita muita syitä. Kidutus on vakava kansainvälinen rikos, ihmisoikeusrikos sekin, ja oli tarpeen tunnistaa se erityinen vääryys, joka luonnehti kidutusta. Naisten sukuelinten silpominen ei sisällä yhtä ilmiselvästi sellaisia erityispiirteitä, jotka eivät tulisi otetuiksi huomioon sovellettaessa niihin törkeää pahoinpitelyä koskevaa säännöstä, sillä pahoinpitelysäännöksillä suojataan varsin laajasti ruumiillista koskemattomuutta ja terveyttä. Näkisin, että myös seksuaaliterveyttä koskevia silpomisten vaikutuksia voidaan tässä ottaa huomioon.

Lisäksi on vielä otettava huomioon sekin mahdollisuus, että muu kansainvälinen kehitys antaa aiheen arvioida asiaa uudellaan. Minun ei ole ollut mahdollista ryhtyä tässä laatimaan sellaista katsausta kansainväliseen kehitykseen, että olisi arvioitavissa, onko eri maiden lainsäädännössä siirrytty sääntelemään tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomista erillislaein omana kokonaisuutenaan. Ruotsin tilannetta koskelteltiin lyhyesti jo edellä, ja Ruotsin rikoslain laadintaperiaatteet poikkeavat meillä omaksutuista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on tänä vuonna julkaissut tyttöjen ja naisten silpomisen torjuntaan tähtäävän toimintaohjelman (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:1). Toimintaohjelmassa kuvataan tarkasti nykytilanne ja ongelman luonne. Ks. esim. s. 16.

> Tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen on perinne, joka loukkaa useita kansainvälisiä ihmisoikeussopimuksia ja on vastoin Suomen rikoslakia. Se on yksi sukupuolittuneen väkivallan muoto. Silpominen katsotaan usein osaksi kunniaan liittyvää väkivaltaa, joka viittaa henkilön psyykkiseen painostukseen tai väkivaltaan tilanteessa, jossa kyseistä henkilöä epäillään yhteisöllisten siveysperiaatteiden loukkaamisesta. Kunniaan liittyvä väkivalta on yhteydessä patriarkaaliseen vallankäyttöön ja se juontaa ajattelutavasta, jossa kunnian ajatellaan olevan koko perheen tai suvun yhteinen asia. Tällöin yhteisön edustajan tekojen nähdään vaikutta-van koko yhteisön kunniaan, jolloin kaikilta yhteisön jäseniltä odotetaan siveellistä ja tietyn seksuaalimoraalin mukaista käyttäytymistä. Tyttöjen silpominen liittyy kunnia-ajatteluun ja sen ajatellaan monissa kulttuureissa olevan merkkinä tytön ja naisen kunnollisuudesta ja kunniallisuudesta ja sitä pidetään naimisiin pääsyn edellytyksenä. Monissa yhteisöissä silpomisen läpikäyneiden tyttöjen pakkoavioliitot ovat yleisempiä kuin silpomattomien. (Hansen, Sams, Jäppinen & Latvala 2016; THL 2018d; MIGS 2015; Andro, Cambois & Lesclingand 2014.)

Päätelmät

Katsoisin, että tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiset ovat jo nykyisellään törkeänä pahoinpitelynä rangaistavia tekoja Suomen rikoslain mukaan. Rangaistusasteikko ulottuu kymmeneen vuoteen vankeutta ja on sellaisena riittävän ankara paitsi sellaisenaan, myös Ruotsiin verrattuna.

Rangaistavuus on ulotettu myös Suomen ulkopuolella tapahtuviin silpomisiin siten, että kaksoisrangaistavuudesta on luovuttu, mikä tarkoittaa siis sitä, että rikoksesta tuomitseminen Suomen rikoslain nojalla ei edellytä, että teko olisi rangaistava tekopaikan lain, esimerkiksi Somalian lain mukaan. Suomen rikoslakia voidaan kuitenkin soveltaa ainoastaan tekijään, joka on Suomen kansalainen tai asuu Suomessa tai muussa Pohjoismaassa. Silloin kun rikos on tehty Suomen ulkopuolella, edellytetään kuitenkin valtakunnansyyttäjän syytemääräystä.

Pahoinpitelyrikoksia koskevaa sääntelyä, joka siis kattaa normaalin osallisuusvastuun ja vastuun rangaistavasta rikoksen yrityksestä, täydentää säännös törkeän henkeen tai terveyteen kohdistuvan rikoksen valmistelusta. Sen nojalla voidaan tuomita rangaistukseen henkilö, joka sopii tai suunnittelee silpomisoperaation.

Näkisin, että tyttöjen ja naisten silpomisen torjunnassa olisi tärkeää panostaa muihin kuin rikosoikeudellisiin keinoihin, ja samalla tehostaa näiden rikosten tutkintaa ja syytteeseenpanoa. Olisi myös otettava vakavasti se, että jos esimerkiksi turvapaikanhakija pelkää sitä, että hän joutuu lähtömaassaan sukuelinten silpomistoimien kohteeksi, tämä otettaisiin huomioon suojelun tarpeen arvioinnissa, silloin kun silpominen on todellinen riski.

Päädyn siten siihen kantaan, etten pidä tarpeellisena ryhtyä lainvalmisteluun kansalaisaloitteen tarkoittamassa asiassa, vaikka pidänkin hyvin tärkeinä niitä päämääriä joita aloitteella on. On tärkeää sitoutua toimiin tyttöjen ja naisten kohtaamaa väkivaltaa vastaan eri muodoissaan ja pyrkiä siihen, että tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiskäytännöistä luovuttaisiin koko maailmassa. Suomen rikosoikeuden keinot tähän ovat kuitenkin rajalliset. Erityisesti mitä tulee YK:n kestävän kehityksen tavoitteiden toteutumiseen esimerkiksi Afrikan eri maissa, Suomen roolin painopisteen tulee olla tukea aktiivisesti alueen kehitystä ja työtä tyttöjen ja naisten aseman parantamiseksi.

Helsingissä, 5.12.2019

Kimmo Nuotio, rikosoikeuden professori